

การพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวชุมชนด้วยการศึกษาและสื่อสารอัตลักษณ์ของชุมชน:
กรณีศึกษาวัดบัวโรย อ.บางเสาธง จังหวัดสมุทรปราการ
Community Tourism Development by Identity Study and Publicizing:
a Case Study of Bua-roi Temple, Bangsaothong District,
Samutprakan Province

จริยาวัฒน์ โลหะพูนตระกูล¹ (Jariyarwat Lohapoontrakool, Asst.Prof.)

คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยหัวเฉียวเฉลิมพระเกียรติ

Liberal Arts: Huachiew Chalermprakiet University

Received: January 21, 2022, Revised: March 02, 2022, Accepted: April 29, 2022

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาอัตลักษณ์ของชุมชนวัดบัวโรย เพื่อให้เกิดการรับรู้และเข้าใจตรงกันถึงอัตลักษณ์ของพื้นที่ที่จะพัฒนาให้เป็นแหล่งท่องเที่ยว และเพื่อสื่อสารอัตลักษณ์สำคัญของแหล่งท่องเที่ยว ให้แก่บุคคลในพื้นที่และบุคคลทั่วไปรับรู้ ด้วยการสร้างช่องทางการสื่อสารผ่านสื่อบุคคลและช่องทางต่างๆ พื้นที่ศึกษาคือวัดบัวโรยและชุมชนโดยรอบ กลุ่มตัวอย่างจำนวน 50 คน ประกอบด้วยเจ้าอาวาสและพระสงฆ์วัดบัวโรย ประชาชน ชุมชน ผู้นำชุมชน นายกองค์การบริหารส่วนตำบลบางเสาธงและเจ้าหน้าที่ ครูและนักเรียนโรงเรียนวัดบัวโรยชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 และประชาชนที่มาทำบุญที่วัดประมาณ 100 คน ศึกษาข้อมูลด้วยการสัมภาษณ์ สทนากลุ่ม การประชุมเพื่อระดมสมองและวิเคราะห์ชุมชน แบบสอบถามและการจดบันทึก ผลการศึกษาพบว่า ชุมชนได้รับทราบข้อมูลด้านอัตลักษณ์สำคัญของพื้นที่ที่จะส่งเสริมให้เป็นแหล่งท่องเที่ยว ซึ่งประกอบด้วยอัตลักษณ์ 4 ด้าน ได้แก่ 1) อัตลักษณ์ด้านประวัติศาสตร์ 2) อัตลักษณ์ด้านคุณค่าทางสุนทรียศาสตร์หรือความงาม 3) อัตลักษณ์ด้านคุณค่าทางสังคม 4) อัตลักษณ์ด้านสิ่งแวดล้อม และมีการสร้างรูปแบบการสื่อสารทั้งสื่อวิทัศน์ แผ่นป้ายไว้นิล พัฒนาสื่อบุคคลด้วยการอบรมพัฒนาทักษะการใช้ภาษาอังกฤษให้แก่ครูและเจ้าหน้าที่องค์การบริหารส่วนตำบลบางเสาธง และพัฒนาทักษะการใช้ภาษาไทยของยุวมัคคุเทศก์ให้นักเรียน เพื่อให้เกิดการรับรู้อัตลักษณ์และสามารถสื่อสารอัตลักษณ์ในแหล่งท่องเที่ยวได้

คำสำคัญ: การพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวชุมชน อัตลักษณ์ การสื่อสาร

¹ ผู้ช่วยศาสตราจารย์

Abstract

This research aimed to and publicize the community identity of Bua-roi Temple and its neighborhood for developing the area to be a tourist attraction. The distinguished identities were publicized to both local and general people through various channels. The area studied were the Bua-roi Temple and its surrounding communities. The sampling population was composed of 50 informants, including the abbot and monks of Bua-roi Temple, community sages and leaders; the Chief Executive and officials of Bang-sao-thong Subdistrict Administrative Organization; the director, teachers, and M5 students of Wat Bua-roi School; and 100 local people who usually attended the temple services. Data gathering tools included interviewing, group discussion, brainstorming, analyzing meetings relating to the community, questionnaire, and note-taking. Research findings show that the community gained important information on four aspects of identities beneficial for promoting their tourist attraction, which were 1) historical identity; 2) aesthetic identity; 3) social values identity; and 4) environmental identity. For publicizing, videos and vinyl banners were created; also tourism personnel, including teachers and officials of Bang-sao-thong Subdistrict Administrative Organization were trained in English usage. Moreover, students were also trained on Thai language usage being youth tour-guides publicizing accurate identities of their tourist attraction.

Key word: developing of community tourist attraction, identity, publicizing

บทนำ

ประเทศไทยจัดให้การท่องเที่ยวเป็นอุตสาหกรรมหลักที่ทำรายได้เข้าประเทศ และเป็นส่วนที่กระตุ้นการเติบโตของเศรษฐกิจไทยควบคู่กับการส่งเสริมการส่งออก จึงได้ตระหนักถึงความสำคัญของการท่องเที่ยวในฐานะเป็นกลไกหลักในการช่วยรักษาเสถียรภาพและขับเคลื่อนเศรษฐกิจของประเทศ โดยแผนพัฒนาการท่องเที่ยวแห่งชาติฉบับที่ 1 พ.ศ. 2555-2559 พบว่าผลการพัฒนาที่ผ่านมาพบว่ามีข้อจำกัดหลายเรื่อง เช่น การกระจายรายได้และการกระจุกตัวของนักท่องเที่ยว ทรัพยากรการท่องเที่ยวเสื่อมโทรม ขาดการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวใหม่ๆ บุคลากรด้านการท่องเที่ยวจำเป็นต้องได้รับการพัฒนาเพื่อยกระดับทักษะและองค์ความรู้ ให้สามารถแข่งขันได้ในตลาดโลกด้านภาษา ด้านเทคโนโลยี เป็นต้น (กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา, 2558, น. 1-2) ต่อมาแผนพัฒนาการท่องเที่ยวแห่งชาติฉบับที่ 2 พ.ศ. 2560-2564 ได้กำหนดเป้าประสงค์ที่คือ พัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน บนพื้นฐานอัตลักษณ์และวิถีไทย ทั้งในเชิงสังคม วัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อม (คณะกรรมการนโยบายการท่องเที่ยวแห่งชาติ, ม.ป.ป.)

ชุดโครงการวิจัยนี้อยู่บนพื้นฐานการพัฒนาโดยใช้ประเด็นเรื่องการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม เพื่อจะมีส่วนช่วยแก้ปัญหาการขาดแหล่งท่องเที่ยวใหม่ๆ เป็นการศึกษาหาความรู้ในพื้นที่หรือบริเวณที่มีคุณลักษณะที่สำคัญทางประวัติศาสตร์และวัฒนธรรม มีการบอกเล่าเรื่องราวในการพัฒนาทางสังคมและมนุษย์ผ่านทางประวัติศาสตร์อันเป็นผลเกี่ยวเนื่องกับวัฒนธรรม องค์ความรู้ และการให้คุณค่าของสังคม (ไกรฤกษ์ ปิ่นแก้ว, 2556) เป็นการพัฒนาเพื่อช่วยยกระดับทักษะและองค์ความรู้ให้แก่ชุมชนให้สามารถแข่งขันได้ทั้งด้านภาษาและการสื่อสารแหล่งท่องเที่ยวผ่านเทคโนโลยีสมัยใหม่ และแก้ไขปัญหาและความต้องการของชุมชนไปพร้อมกัน เนื่องจากท่านเจ้าอาวาสวัดบัวโรยรูปปัจจุบัน มีความประสงค์ในการพัฒนาวัดและจัดการเรื่องวัตถุโบราณทั้งที่เป็นตำราโบราณและสิ่งของเครื่องใช้ต่างๆ รวมถึงศาสนาสถานที่สำคัญๆ ในวัด ให้เป็นแหล่งเรียนรู้แก่ชุมชนและบุคคลทั่วไป ซึ่งจะก่อให้เกิดประโยชน์ต่อชุมชนในด้านต่างๆ ตามมา ควบคู่กับการมีส่วนร่วมของประชาชนและภาคส่วนต่างๆ ทั้งองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น สถานศึกษา กลุ่มอาสาสมัครต่างๆ ให้มีส่วนร่วมในการพัฒนาพื้นที่ให้เป็นแหล่งท่องเที่ยว

ด้วยเหตุนี้ทีมวิจัยจึงมีความเห็นตรงกันว่าพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวควรจะเริ่มต้นจากการศึกษาลักษณะเด่นหรืออัตลักษณ์ที่สำคัญของแหล่งท่องเที่ยวและสื่อสารลักษณะเด่นหรืออัตลักษณ์ของแหล่งท่องเที่ยวโดยเริ่มจากวัดบัวโรย ควบคู่กับการสร้างบุคลากรของพื้นที่ให้สามารถสื่อสารลักษณะเด่นหรืออัตลักษณ์ของแหล่งท่องเที่ยวควบคู่กับการจัดทำสื่อช่องทางต่างๆ เพื่อสร้างการรับรู้และสื่อสารถึงอัตลักษณ์ในแหล่งท่องเที่ยว จึงนำไปสู่การส่งเสริมให้บุคลากรในพื้นที่ได้แก่ ครูโรงเรียนวัดบัวโรยและบุคลากรขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นตำบลบางเสาธง ให้เกิดความเข้าใจอัตลักษณ์แหล่งท่องเที่ยวของตน และมีทักษะการสื่อสารภาษาอังกฤษเกี่ยวกับอัตลักษณ์ในแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม โดยเฉพาะที่เกี่ยวข้องกับชาวต่างชาติที่ใช้ภาษาอังกฤษ ที่จำเป็นต้องใช้ทักษะทางภาษาอังกฤษร่วมกันทั้ง 4 ทักษะ คือ การฟัง (Listening) การพูด (Speaking) การอ่าน (Reading) และการเขียน (Writing) (พระมหาวิโรจน์ ญาณวีโร, 2559, น. 290) โดยทฤษฎีการสอนพูดเพื่อการสื่อสารประกอบด้วย 1) การสอนทักษะที่ช่วยให้เกิดความเข้าใจ ได้แก่ การสอนทักษะต่างๆ ที่เกี่ยวกับความเข้าใจ การผันกริยาที่เหมาะสมกับกาลเวลา (Tense) และการพูดประโยคให้ถูกต้อง ตามหลักการใช้ภาษาและไวยากรณ์เพื่อสื่อความหมาย 2) การเพิ่มทักษะการปฏิสัมพันธ์คือ การสอนโดยให้สถานการณ์ที่คล้ายกับเหตุการณ์ในชีวิต

จริง ให้ผู้เรียนได้มีโอกาสพูดแสดงความรู้สึกของตนเองว่าในสถานการณ์ที่เผชิญอยู่นั้นควรพูดอะไร พูดอย่างไรจึงจะตรงกับจุดประสงค์ที่ตนเองต้องการจะสื่อสาร (อ้างถึงใน บรรจบ ปิยะมัตย์, 2563) ซึ่งแนวทางการพัฒนาบุคลากรขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นให้มีส่วนร่วมเป็นผู้สื่อสารอัตลักษณ์ด้วยทักษะภาษาอังกฤษ เป็นไปตามแนวทางที่รัฐได้ถ่ายทอดให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นรับภารกิจ “ส่งเสริมการท่องเที่ยว” ในระดับท้องถิ่น โดยมีหน้าที่วางแผนการท่องเที่ยว การปรับปรุง ดูแล บำรุงรักษาสถานที่ท่องเที่ยว จัดทำสื่อประชาสัมพันธ์ ตามมาตรา 16 (8) มาตรา 16 (13) มาตรา 17 (14) มาตรา 23 (19) และมาตรา 24 (12) พระราชบัญญัติการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย พ.ศ. 2522 ที่กำหนดให้มีผู้แทนองค์กรปกครอง ส่วนท้องถิ่นเข้าร่วมเป็นคณะกรรมการในทุกระดับ (เทิดชาย ช่วยบำรุง, 2552, น. 76-84) รวมถึงเด็กนักเรียนโรงเรียนวัดบัวโรย ที่จะได้รับการพัฒนาทักษะการสื่อสารภาษาไทยในการสื่อสารเพื่อเป็นมัคคุเทศก์น้อย ให้มีความเข้าใจอัตลักษณ์ที่สำคัญของวัดบัวโรยที่เป็นแหล่งท่องเที่ยวสำคัญในพื้นที่ และสามารถสื่อสารอัตลักษณ์ของแหล่งท่องเที่ยวได้ เนื่องจากมัคคุเทศก์เป็นผู้ที่มีความสำคัญต่ออุตสาหกรรมท่องเที่ยวเป็นอย่างมาก เป็นผู้ที่มีโอกาสได้ทำงานใกล้ชิดกับนักท่องเที่ยวมากกว่าบุคคลอื่นในท้องถิ่น จึงมีโอกาส ในการสร้างความประทับใจ หรือความไม่พอใจแก่นักท่องเที่ยวได้โดยง่าย (ชำนาญ ม่วงทิม, 2541, น. 7-8)

จากประเด็นสำคัญข้างต้น คณะผู้วิจัยได้พัฒนาชุดโครงการวิจัยเรื่อง “การพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวชุมชนด้วยการศึกษาและสื่อสารอัตลักษณ์ของชุมชน : กรณีศึกษาวัดบัวโรย อ.บางเสาธง จังหวัดสมุทรปราการ” โดย “อัตลักษณ์” หมายถึง คุณลักษณะเฉพาะตัวซึ่งบางชี้ของลักษณะเฉพาะของบุคคลสังคมชุมชนหรือประเทศนั้น ๆ อาจรวมถึงเชื้อชาติ ภาษา วัฒนธรรมท้องถิ่น และศาสนา ฯลฯ ซึ่งมีคุณลักษณะที่ไม่ทั่วไปหรือสากลกับสังคมอื่น ๆ หรือเป็นลักษณะที่ไม่เหมือนกับของคนอื่น ๆ (อภิญา เพื่องฟูสกุล, 2546, น.16) การรับรู้ ตามความหมายในพจนานุกรมเว็บสเตอร์ (The Webster’s new world dictionary, 1985, p. 799 อ้างถึงใน ณัฏชา เจริญไชย, 2562, น. 3) คือ ความเข้าใจ จดจำ และการทราบ รู้ได้โดยผ่านการมองเห็น การได้ยินข้อมูลที่เป็นอัตลักษณ์ของแหล่งท่องเที่ยว และการสื่อสาร การถ่ายทอดข้อมูลความรู้หรือความรู้สึกเพื่อให้ผู้รับสารเกิดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการท่องเที่ยวในพื้นที่วัดบัวโรย

การศึกษาวิจัยใช้วิธีการวิจัยปฏิบัติการเชิงเทคนิค (Technical Action Research) ที่ดำเนินการโดยนักวิจัยภายนอก (outside) เพื่อตอบสนองต่อความต้องการพัฒนาหรือแก้ไขปัญหาให้แก่สังคมหรือชุมชน (สุวิมล ว่องวานิช, 2555, น. 34-35) ประกอบด้วยโครงการวิจัยย่อย 3 เรื่องภายใต้ชุดโครงการวิจัยนี้ ได้แก่ 1) เรื่องการศึกษาอัตลักษณ์และการสื่อสารเพื่อการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม กรณีศึกษาวัดบัวโรย โดยทีมวิจัยประกอบด้วย ดร.พันธุ์วี ญ ลำพูน, ดร.วริยา ภัทรภิญโญพงศ์, อาจารย์อัญชลี สมใจ และอาจารย์สรिता ศรีสุวรรณ์ 2) เรื่องการพัฒนาทักษะการใช้ภาษาอังกฤษสำหรับพระภิกษุสามเณรในวัดที่เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม กรณีศึกษาวัดบัวโรย วิจัยโดยอาจารย์ บรรจบ ปิยะมัตย์ 3) เรื่องการพัฒนาทักษะการสื่อสารภาษาไทยของยุวมัคคุเทศก์ เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม : กรณีศึกษาโรงเรียนวัดบัวโรย วิจัยโดยอาจารย์นริศรา เกตุวัลส์ โดยมีมุ่งหวังว่าผลจากการดำเนินงานชุดโครงการวิจัยดังกล่าวนี้ จะทำให้เกิดการขับเคลื่อนในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมในพื้นที่ชุมชนวัดบัวโรยตามที่ชุมชนต้องการ โดยการท่องเที่ยวที่ทำโดยชุมชนในแบบใดแบบหนึ่ง เช่น การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม การท่องเที่ยวเชิงเกษตร เป็นการใช้องค์กรท่องเที่ยวเป็นเครื่องมือในการพัฒนาชุมชนในมิติต่าง ๆ ทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม

วัฒนธรรม การเมือง และอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมตามสภาพของท้องถิ่น (พจนานวนศรี, 2546, น. 12-21) ควบคู่ไปกับการเผยแพร่ความรู้และคุณค่าทางวัฒนธรรมและภูมิปัญญาที่เป็นมรดกของชุมชนและของชาติ ซึ่งจะก่อให้เกิดความภาคภูมิใจของชุมชน ซึ่งเป็นความมั่นคงภายในด้านจิตใจ อันเป็นรากฐานสำคัญในการพัฒนาศักยภาพของชุมชนในมิติต่างๆ ซึ่งจะส่งผลให้ชุมชนมีความเข้มแข็งมากขึ้น

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาอัตลักษณ์ของชุมชนวัดบัวโรย เพื่อให้เกิดการรับรู้และเข้าใจตรงกันถึงอัตลักษณ์ของพื้นที่ที่จะพัฒนาพื้นที่ที่ศึกษาให้เป็นแหล่งท่องเที่ยว
2. เพื่อสื่อสารอัตลักษณ์สำคัญของแหล่งท่องเที่ยว ให้แก่บุคคลในพื้นที่และบุคคลทั่วไปรับรู้ ด้วยการสร้างช่องทางการสื่อสารผ่านสื่อบุคคลและช่องทางต่างๆ พื้นที่ศึกษาคือวัดบัวโรยและชุมชนโดยรอบ

วิธีการวิจัย

การวิจัยนี้ เป็นการวิจัยปฏิบัติการเชิงเทคนิค (Technical Action Research) ที่ดำเนินการโดยนักวิจัยภายนอก (outside) พื้นที่ศึกษาคือวัดบัวโรยและชุมชนซึ่งเป็นที่ตั้งของวัดบัวโรย กลุ่มตัวอย่างในการศึกษาจำนวน 50 คน ประกอบด้วยเจ้าอาวาสและพระสงฆ์วัดบัวโรย ประชาชนชุมชน ผู้นำชุมชน นายกองค์การบริหารส่วนตำบล บางเสาธงและเจ้าหน้าที่ส่วนงานที่เกี่ยวข้อง ผู้อำนวยการ ครูและนักเรียนโรงเรียนวัดบัวโรยชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 และจัดเวทีคืบข้อมูลให้แก่กลุ่มตัวอย่างและประชาชนที่มาทำบุญที่วัดประจำประมาณ 100 คน เครื่องมือในการวิจัย ได้แก่ แบบสัมภาษณ์เชิงลึกแบบมีโครงสร้างคำถาม แบบสอบถามความรู้เกี่ยวกับพื้นที่ แบบบันทึกข้อมูล การรวบรวมข้อมูลได้จากข้อมูลเอกสาร จากการลงพื้นที่เก็บข้อมูลบริบทของพื้นที่ก่อนการวิจัย จากบุคลากรและองค์กรที่เกี่ยวข้อง จากการสัมภาษณ์เชิงลึกและแบบสอบถาม การสังเกตและการติดตามการทำงานของโครงการวิจัยย่อยในชุดโครงการต่อเนื่อง การจัดเวทีประชุมเพื่อระดมสมองและวิเคราะห์ชุมชน (Brain Storming) ร่วมกับชุมชน โดยนักวิจัยได้ออกแบบกระบวนการวิจัย การใช้เทคนิคและเครื่องมือที่สอดคล้องกับแต่ละขั้นตอนของการวิจัย เพื่อควบคุมสถานการณ์ที่ต้องไปเกี่ยวข้องกับสัมพันธ์กับบุคคลหรือกลุ่มต่างๆ ให้เหมาะสม (วรรณดี สุทธิวราร, 2556, น. 106) แล้วนำข้อมูลต่างๆ ที่ได้มาทำการวิเคราะห์และสังเคราะห์ในภาพรวม และการจัดเวทีประชุมเพื่อคืบข้อมูลผลการวิจัยให้แก่ภาคส่วนต่างๆ ที่เกี่ยวข้องรวมถึงประชาชนในพื้นที่ที่มาร่วมทำบุญเป็นประจำที่วัดบัวโรย

การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ ด้วยวิธีการทางด้านมานุษยวิทยา คือ ใช้การพรรณนาวิเคราะห์ (Descriptive analysis) ด้วยการดูความสัมพันธ์ของข้อมูลจากการศึกษาวิจัยร่วมใหญ่และวิจัยย่อยในชุดโครงการ ทั้งจากเอกสาร การสังเกต การสัมภาษณ์ กับปรากฏการณ์ต่างๆ ที่เป็นทั้งข้อมูลเชิงปริมาณของวิจัยย่อยและข้อมูลเชิงคุณภาพที่ได้จากวิธีการศึกษาและการเก็บรวบรวมข้อมูล ภายใต้กรอบแนวคิดการวิจัยที่กำหนดไว้

การตรวจสอบข้อมูล ประกอบด้วยการตรวจสอบการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพด้วยวิธีการตรวจสอบสามเส้า ได้แก่ 1) การใช้แหล่งข้อมูลหลายแหล่งในการวิเคราะห์เรื่องเดียวกัน ได้แก่ ผู้นำหรือแกนนำสำคัญในพื้นที่ และทีมงานใน

พื้นที่รวมถึงข้อมูลจากทีมงานวิจัยย่อยในโครงการ 3 โครงการ 2) เก็บข้อมูลด้วยวิธีการที่แตกต่างกัน คือ จากเอกสาร การสัมภาษณ์เชิงลึกรายบุคคลและกลุ่มย่อย การสังเกตการณ์และการสัมภาษณ์อย่างไม่เป็นทางการ การจัดเวทีประชุมและจากทีมงานวิจัยย่อย และ 3) เก็บข้อมูลในช่วงเวลาที่แตกต่างกัน คือ ในช่วงที่ทำเวทีการประชุม ช่วงการสังเกตการณ์และสัมภาษณ์ที่ดำเนินการต่อเนื่อง ช่วงการลงพื้นที่ร่วมกับทีมวิจัยย่อยที่ดำเนินกิจกรรมการวิจัยในเวลาที่แตกต่างกันไป และการประชุมร่วมกับทีมวิจัยเป็นระยะๆ

ผลการวิจัย

แบ่งเป็น 2 ส่วน ดังต่อไปนี้

1. ลักษณะเด่นหรืออัตลักษณ์ของพื้นที่ที่จะพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยว

การศึกษาตามวัตถุประสงค์นี้ ได้มีการดำเนินการในหลายด้านควบคู่กัน ทั้งการชี้แจงแก่นักจัดการบริหาร ส่วนตำบลบางเสาธงผ่านนายกอบต. และเจ้าหน้าที่ ประชาสัมพันธ์ชี้แจงให้ประชาชนในพื้นที่รับทราบ มีการเปิดเวทีชี้แจงแก่ชุมชน ผู้นำชุมชน โรงเรียน และอบต. ให้ได้รับทราบอย่างเป็นทางการร่วมกันตั้งแต่เริ่มต้น ตามแนวทางการสร้างการมีส่วนร่วมในการพัฒนา (นรินทร์ชัย พัฒนพงศา, 2547, น. 1-2) โดยมีการวิเคราะห์ชุมชน (SWOT) ทิศทางสังคมในพื้นที่ในมิติต่างๆ เช่น ทิศทางภูมิปัญญา ทิศทางทรัพยากรมนุษย์ เป็นทุนที่อยู่ในตัวคน ทั้งทักษะความสามารถ ทิศทางทรัพยากรธรรมชาติ เป็นต้น (เอนก นาคะบุตร, 2545, น. 16-19 อ้างถึงใน อาทิตย์ บุตดาตวง, 2554, น. 19-27) เพื่อหาจุดแข็งและโอกาสในการพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวร่วมกัน โดยผู้เข้าร่วมประชุมมีความเห็นตรงกันว่าสภาพแวดล้อมรอบวัดยังคงเป็นธรรมชาติ อากาศดี เป็นพื้นที่ที่ยังคงมีการทำนาเป็นพื้นที่สุดท้ายในจังหวัด และมีภูมิปัญญาต่างๆ ที่หลากหลายในพื้นที่ รวมถึงการแลกเปลี่ยนถึงผลกระทบที่อาจจะเกิดขึ้น กรณีที่เป็นแหล่งท่องเที่ยวทั้งเรื่องสิ่งแวดล้อมและการจัดการขยะ ส่งผลให้ชุมชนมีการรับรู้เรื่องการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวในพื้นที่มากขึ้น และเห็นว่าควรมีแนวทางการศึกษาทรัพยากรแหล่งท่องเที่ยวที่เป็นระบบและชัดเจน

ผลการศึกษาในพื้นที่ โดยเฉพาะพื้นที่วัดบัวโรยพบว่า มีอัตลักษณ์หรือลักษณะสำคัญหลายๆ ด้าน ดังนี้

1.1 ด้านประวัติความเป็นมาของวัดบัวโรย เดิมทีชาวบ้านเรียกว่า “วัดขุดบัว” ซึ่งคาดว่าเพี้ยนมาจากคำว่า “โชติบัว” ตามชื่อของนายโชติ นางคล้อย โชติช่วง ผู้สร้างวัด หรืออีกนัยหนึ่งอาจเรียกชื่อตามคลองขุดบัวที่ไหลผ่านด้านข้างวัด ซึ่งเป็นคลองที่อุดมสมบูรณ์เต็มไปด้วยบัวนานาพันธุ์ และการนำดอกบัวไปนึ่งสกรหลวพ้อโด

วัดบางพลีใหญ่ ซึ่งเป็นพระพุทธรูปประจำจังหวัดสมุทรปราการ แต่ด้วยระยะทางที่ไกลทำให้บัวที่จะนำไปบูชาวัดบัวโรย

1.2 ด้านปูชนียสถานและปูชนียวัตถุที่สำคัญของวัดบัวโรย ประกอบด้วยสถานที่สำคัญและงดงาม ดังนี้

1.2.1 พระอุโบสถเก่าแก่ เป็นศิลปะรัตนโกสินทร์ที่นิยมกันในสมัยรัชกาลที่ 4-5 เป็นวัดเก่าแก่ที่สร้างมานานกว่า 133 ปี มีหลวงพ่อเพชรที่มีพุทธลักษณะเป็นปางจงกรมจีวรลายดอกพิกุลและเป็นปางที่ไม่ปรากฏในพื้นที่อื่น เชื่อว่าเป็นพระพุทธรูปที่มีเพียงองค์เดียวในประเทศ

1.2.2 มหาเจดีย์ศรีบัวโรย เป็นมหาเจดีย์ที่ทำด้วยสีทองเหลืองอร่าม สร้างขึ้นเมื่อปีพ.ศ. 2557 ภายในเจดีย์ได้ประดิษฐานพระพุทธรูปศักดิ์สิทธิ์พระนามว่า “หลวงพ่อเพชร” ซึ่งมีพุทธลักษณะเป็นปางจงกรม

จิวรลายดอกพิกุลและเป็นปางที่ไม่ปรากฏในพื้นที่อื่น

1.2.3 พิพิธภัณฑสถาน ตั้งขึ้นในปี พ.ศ. 2552 เป็นสถานที่รวบรวมศิลปวัตถุของวัดและของชุมชน อาทิ เช่น คัมภีร์ใบลาน ตู้พระธรรมเก่า อุปกรณ์เครื่องใช้ในการดำรงชีวิต เช่น เครื่องบดยา โมหิน เมล็ดพันธุ์ข้าว ฯลฯ

1.2.4 ประวัติเจ้าอาวาสวัดบัวโรย ที่ผ่านมามีทั้งหมด 7 รูป ล้วนเป็นพระเกจิอาจารย์ที่มีความเชี่ยวชาญที่แตกต่างกันไป โดยรูปแรกดำรงตำแหน่งในสมัยรัชกาลที่ 5 มีความเชี่ยวชาญด้านอักขระบาลีและอักษรขอม ท่านเจ้าอาวาสลำดับที่ 2 มีความเชี่ยวชาญเรื่องวัตถุมงคลทางคงกระพันชาตรี โดยเฉพาะตะกรุดและเป็นผู้ ขอพระราชทานวิสุงคามสีมา ท่านเจ้าอาวาสลำดับที่ 3 เชี่ยวชาญทางการแพทย์ ท่านเจ้าอาวาสลำดับที่ 4 ได้รับการยกย่องว่าเป็นพระนักพัฒนา ได้สร้างโรงเรียนประชาบาล โรงเรียนพระปริยัติ ศาลาพักร้อน เชื้อนหน้าวัด เป็นต้น ท่านเจ้าอาวาสลำดับที่ 5 ท่านปรุ้งยาหอมตามสูตรโบราณและเป็นที่รู้จักกันในชื่อว่า “ยาหอมอาจารย์หล่อ” ท่านเจ้าอาวาสลำดับที่ 6 มีความถนัดในงานด้านสถาปัตยกรรมและวิจิตรศิลป์ และได้ชื่อว่ามี ความกตัญญูกตเวทีเป็นอย่างมาก และสุดท้ายเจ้าอาวาสรูปปัจจุบัน พระครูปลัดวิสุทธ์ นริสโร ดร. เป็นพระสงฆ์ที่เด่นในด้านการพัฒนา จึงมีแนวคิดในการพัฒนาวัดให้เป็นแหล่งเรียนรู้และแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม เพื่อจะได้เป็นศูนย์

การเรียนรู้และเผยแพร่พุทธศาสนาและการพัฒนาเศรษฐกิจให้แก่ประชาชนในพื้นที่ได้อีกทางหนึ่ง

1.3 ด้านคุณค่าทางสังคม (Social Significance) ของวัดบัวโรยมีการ ดำเนินการเกี่ยวเนื่องกับ

พระพุทธศาสนาอย่างต่อเนื่องทุกปี เช่น งานประจำปีวัดบัวโรย กิจกรรมสักการะหลวงพ่อเพชร และงานฉลองพระมหาเจดีย์ศรีบัวโรยแล้ว รวมถึงการทำกิจกรรมเพื่อช่วยเหลือชุมชนควบคู่กันมาอย่างต่อเนื่อง ซึ่งแบ่งกิจกรรมได้เป็น 3 ลักษณะ

1.3.1 กิจกรรมจิตอาสา โดยเจ้าอาวาสรูปปัจจุบัน ได้มีการแจกจ่ายสิ่งของให้แก่ผู้ยากไร้ผ่านกิจกรรมต่างๆ การออกเยี่ยมเยียนและมอบสิ่งของให้กับคนเฒ่าคนแก่ ผู้ป่วยติดเตียงที่ไม่สามารถเดินทางมาทำบุญที่วัดได้ พร้อมกับแสดงธรรมแก่ญาติโยมไปพร้อมกัน

1.3.2 กิจกรรมการอบรมทางพระพุทธศาสนาและการใช้ชีวิต ได้แก่ กิจกรรมค่ายคุณธรรม ที่จัดอบรมให้กับนักเรียนหรือคณะบุคคลที่สนใจ กิจกรรมบรรพชาสามเณรภาคฤดูร้อนเพื่อให้เยาวชนได้ศึกษาเล่าเรียนคำสอนทางพระพุทธศาสนาและป้องกันภัยยาเสพติด กิจกรรมปฏิบัติธรรมบวชชีพราหมณ์ กิจกรรมเยี่ยมชมพิพิธภัณฑสถานวัดบัวโรยซึ่งจัดแสดงความรู้เกี่ยวกับวิถีชีวิตของชุมชนชาวบางเสาธงและวัตถุโบราณมากมาย

1.3.3 กิจกรรมทางพระพุทธศาสนา และกิจกรรมต่างๆที่เป็นศูนย์รวมของชุมชน เช่น งานแห่เทียนจำพรรษา กิจกรรมสวดมนต์ข้ามปี งานประจำปี การฉลองพระมหาเจดีย์ศรีบัวโรย และอื่นๆ อีกมากมาย รวมถึงงานประเพณีบุญกลางนา

1.4 ด้านสิ่งแวดล้อม (Environmental Significance) ที่อยู่โดยรอบวัดบัวโรย เป็นพื้นที่ราบลุ่มรายล้อมด้วยต้นมะพร้าว ถั่วลิสง ต้นมะม่วง และบึงบัว รวมถึงการทำบ่อเลี้ยงปลาจำนวนมาก ยังคงเป็นพื้นที่ที่มีทรัพยากรทางธรรมชาติอุดมสมบูรณ์ และมีความหลากหลายทางชีวภาพ อีกทั้งเป็นพื้นที่ในจังหวัดสมุทรปราการที่ยังคงพบว่ามีการทำนาอยู่เป็นพื้นที่สุดท้ายของจังหวัด และในพื้นที่วัดยังมีต้นไม้เก่าแก่คู่วัดบัวโรย ที่ปัจจุบันได้รับการขึ้นทะเบียนเป็นพืชหายากของ

ประเทศไทย คือ ต้นสเดื่อ ซึ่งมีอายุกว่า 100 ปี โดยต้นสเดื่อมีคุณสมบัติทางสมุนไพรรักษาโรค เช่น ใบใช้ต้มอาบแก้ อีสุกอีใส โรคหัด เปลือกต้นใช้ปรุงเป็นยาแก้ท้องร่วง

2. การสื่อสารอัตลักษณ์สำคัญของแหล่งท่องเที่ยว ให้แก่พื้นที่และบุคคลทั่วไป ด้วยการสร้างช่องทางการสื่อสารผ่านสื่อบุคคลและช่องทางต่างๆ เพื่อสร้างความรับรู้ ความเข้าใจและความภาคภูมิใจให้แก่คนในพื้นที่ มีการดำเนินการ ดังต่อไปนี้

2.1 การจัดทำสื่อในการนำเสนอแหล่งท่องเที่ยว มี 3 รูปแบบ ได้แก่

2.1.1 การจัดทำสื่อวีดิทัศน์ (Video) เสนอผ่านช่องทางออนไลน์ ประกอบด้วยเนื้อหาด้านประวัติ ความเป็นมา สิ่งปลูกสร้างสำคัญ สิ่งศักดิ์สิทธิ์ภายในวัดบวรโรย รวมไปถึงสภาพแวดล้อมภายในบริเวณวัดและโดยรอบ โดยได้อัพโหลดสู่สื่อสาธารณะ

2.1.2 จัดทำสื่อแผ่นป้ายไว้นิลสื่อความหมาย เพื่อแนะนำความสำคัญของสถานที่ต่างๆ ในวัด พร้อมกับมี รหัส QR Code ในแผ่นไว้นิล เพื่อใช้ในการสื่อสารข้อมูลเพิ่มเติมให้กับประชาชนทั้งในและนอกพื้นที่ โดยสื่อแผ่นป้ายต่างๆ ได้ ติดตั้งไว้บริเวณจุดสำคัญๆ ภายในวัดบวรโรย

2.1.3 การนำชม เป็นการสาธิตการสื่อสารอัตลักษณ์ที่ศึกษา ให้แก่กลุ่มเป้าหมายที่เป็นนักเรียนชั้น ประถมศึกษาปีที่ 5 ของโรงเรียนวัดบวรโรย เพื่อให้รับรู้อัตลักษณ์แหล่งท่องเที่ยววัดบวรโรยของตน เกี่ยวกับประวัติความเป็นมา ของวัดบวรโรยและกิจกรรมของวัดบวรโรย บริเวณมหาเจดีย์ศรีบวรโรย เพื่อให้ข้อมูลเกี่ยวกับพระเจดีย์และสิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่ ประดิษฐานภายในพระเจดีย์ บริเวณพระอุโบสถ เพื่อให้ข้อมูลเกี่ยวกับพระอุโบสถ จิตรกรรมฝาผนัง สิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่ ประดิษฐานภายในพระอุโบสถและข้อมูลเกี่ยวกับต้นสเดื่อที่อยู่หน้าพระอุโบสถ พิพิธภัณฑ์วัดบวรโรย เพื่อให้ข้อมูลเกี่ยวกับ ประวัติความเป็นมาของพิพิธภัณฑ์และสิ่งของภายในพิพิธภัณฑ์ และสุดท้ายบริเวณท่าเรือของวัดบวรโรย เพื่อให้ข้อมูล เกี่ยวกับทัศนียภาพโดยรอบทั้งภายในและภายนอกของวัดบวรโรย

2.2 การพัฒนาทักษะการใช้ภาษาอังกฤษสำหรับบุคคลในพื้นที่ ให้แก่ครูและเจ้าหน้าที่องค์การบริหารส่วน ตำบลบางเสาธง ด้วยเห็นว่าเป็นกลุ่มที่มีความเกี่ยวข้องกับวัดมากที่สุดและมีศักยภาพในการพัฒนาทักษะภาษาอังกฤษได้ จึงได้ดำเนินการจัดอบรมพัฒนาทักษะภาษาอังกฤษให้แก่กลุ่มเป้าหมายดังกล่าวทั้งหมดจำนวน 10 คน ประกอบด้วย ผู้อำนวยการโรงเรียนวัดบวรโรย และครูโรงเรียนวัดบวรโรย จำนวน 6 คน หัวหน้าหน่วยงาน เจ้าหน้าที่และพนักงานของ องค์การบริหารส่วนตำบลบางเสาธง จำนวน 4 คน ผลการสำรวจก่อนรับการอบรมพัฒนาทักษะพบว่า กลุ่มเป้าหมายที่เข้า อบรมมีความเห็นว่าการใช้ภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสารนั้น ทักษะด้านไวยากรณ์ (Grammar) มีระดับความยากมากที่สุด รองลงมาคือทักษะการเขียน (Writing) และทักษะการอ่าน (Reading) ตามลำดับ ขณะที่ทักษะการฟัง (Listening) และ ทักษะการพูด (Speaking) มีระดับความยากในระดับต่ำสุด กลุ่มเป้าหมายจึงมีความต้องการพัฒนาปรับปรุงทักษะด้าน ไวยากรณ์ (Grammar) ในระดับมากที่สุด รองลงมาคือทักษะการเขียน (Writing) และทักษะการพูด (Speaking) ขณะที่ ทักษะการฟัง (Listening) และทักษะ การอ่าน (Reading) ตามลำดับ

หลังจากสำรวจปัญหาและความต้องการพัฒนาทักษะด้านภาษาอังกฤษแล้ว ได้สร้างและพัฒนาคู่มือหลักสูตรภาษาอังกฤษ เพื่อการสื่อสารอัตลักษณ์ชุมชนและวัดบัวโรย โดยมีการสนทนากลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิที่เชี่ยวชาญด้านการสอนภาษาอังกฤษจนได้รูปแบบเนื้อหา กิจกรรมและแนวทางการจัดการเรียนการสอนที่สำคัญอันนำไปสู่การจัดการอบรมหลักสูตรการสอนภาษาอังกฤษเพื่อสื่อสารอัตลักษณ์ชุมชน โดยการบูรณาการศาสตร์จากหลากหลายสาขาวิชาเข้าด้วยกัน ทั้งด้านการท่องเที่ยว มนุษยศาสตร์ ภาษาอังกฤษ และภาษาไทยรวมทั้งความรู้ด้านภูมิประวัติศาสตร์ สังคมศาสตร์และศิลปศาสตร์ด้วย จนได้คู่มือการฝึกอบรมที่มีความแตกต่างจากคู่มือฝึกอบรมภาษาอังกฤษประเภทอื่น ๆ เพราะมีเนื้อหาเน้นที่การเรียนรู้คุณค่าอัตลักษณ์ชุมชนวัดบัวโรยทั้ง 4 ด้านได้แก่ ได้แก่ อัตลักษณ์ด้านประวัติศาสตร์วัดบัวโรย (Historical Significance) อัตลักษณ์ด้านกิจกรรมและประเพณี (Aesthetic Significance) อัตลักษณ์ด้านคุณค่าทางสุนทรียศาสตร์ของวัดบัวโรย (Social Significance) อัตลักษณ์ด้านสิ่งแวดล้อมวัดบัวโรย (Environmental Significance) เพื่อให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ทักษะทางภาษาผ่านอัตลักษณ์ชุมชนได้อย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น และมีการวัดผลของหลักสูตรพบว่า ผ่านเกณฑ์มาตรฐานและมีความแตกต่างทางนัยสำคัญทางสถิติ ที่ .05 ระหว่างก่อนและหลังการใช้คู่มือหลักสูตรนี้

ผลสรุปผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรู้เกี่ยวกับอัตลักษณ์ชุมชนวัดบัวโรยของกลุ่มตัวอย่างเปรียบเทียบก่อนและหลังการเรียนพบว่า คะแนนเฉลี่ยผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรู้เกี่ยวกับอัตลักษณ์ชุมชนวัดบัวโรย ของกลุ่มตัวอย่างในการทดสอบก่อนเรียนมีค่าเฉลี่ย $\bar{X} = 3.50$ และมีส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน S.D. 1.35 และคะแนนผลสัมฤทธิ์หลังเรียนมีค่าเฉลี่ย $\bar{X} = 13.10$ และมีส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) = 0.74 แสดงให้เห็นว่าเมื่อผู้เรียนผ่านการอบรมด้วยหลักสูตรภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสารอัตลักษณ์แล้ว มีความรู้ความเข้าใจในอัตลักษณ์แหล่งท่องเที่ยวสูงขึ้นกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ.05 และผลการประเมินความพึงพอใจต่อการจัดฝึกอบรมภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสารอัตลักษณ์และส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมพบว่า กลุ่มเป้าหมายมีความพึงพอใจต่อการจัดการอบรมที่ค่าคะแนนเฉลี่ยหลังจากฝึกอบรม มีค่าเฉลี่ย $\bar{X} = 4.54$ และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน S.D. = 2.57 แสดงให้เห็นว่ากลุ่มเป้าหมายมีความพึงพอใจต่อการจัดฝึกอบรมที่ระดับมากที่สุด

2.3 การพัฒนาทักษะการใช้ภาษาไทยของยุวมัคคุเทศก์ ให้แก่นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนวัด บัวโรย มีการกำหนดหลักสูตรเชิงปฏิบัติทั้งภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติ มีจุดมุ่งหมายเพื่อให้ยุวมัคคุเทศก์ได้เพิ่มความรู้ความสามารถ และความพร้อมในด้านการท่องเที่ยวในท้องถิ่น ส่งเสริมประสบการณ์และความสามารถถ่ายทอดความรู้ให้กับนักท่องเที่ยวได้ และได้รู้จักทรัพยากรการท่องเที่ยวของท้องถิ่นตนเอง และมีทักษะในการนำเสนอแหล่งท่องเที่ยวได้

โดยหลักสูตรสำหรับฝึกทักษะการใช้ภาษาไทยให้แก่มัคคุเทศก์ ในการสื่อสารอัตลักษณ์และส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมให้แก่มัคคุเทศก์ ประกอบด้วยเรื่องต่างๆ ดังนี้

- 1) ทักษะการใช้ภาษาไทยเพื่อการนำเสนอ
- 2) ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับมัคคุเทศก์
- 3) ข้อมูลความรู้เกี่ยวกับอัตลักษณ์ด้านประวัติศาสตร์ของวัดบัวโรย (ข้อมูลพื้นที่แหล่งท่องเที่ยว)

รูปแบบการพัฒนาทักษะการใช้ภาษาไทยของยุวมัคคุเทศก์ เพื่อสื่อสารอัตลักษณ์และส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม มีรูปแบบที่ดำเนินการดังนี้

- 1) จัดเสวนาเพื่อสำรวจความต้องการของชุมชน/กลุ่มเป้าหมาย
- 2) ฝึกอบรมด้านทักษะการใช้ภาษาไทยหลักมัคคุเทศก์เบื้องต้น และข้อมูลความรู้เกี่ยวกับวัด

บัวโรย

- 3) ฝึกปฏิบัติเป็นกลุ่ม แสดงบทบาทสมมติ ผลัดกันเป็นผู้นำเที่ยวและนักท่องเที่ยว
- 4) สอบปฏิบัติรายบุคคลในสถานที่จริง มีนักท่องเที่ยวซึ่งเป็นบุคคลภายนอกมาเยี่ยมชมสถานที่

และให้ยุวมัคคุเทศก์นำเที่ยว

เมื่อนักเรียนผ่านการอบรมแล้วได้มีการประเมินผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนทั้ง 3 หัวข้อ หลังจากผ่านการอบรมแล้วพบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เข้ารับการอบรมพัฒนาขึ้นหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และการประเมินความพึงพอใจที่มีต่อหลักสูตรฝึกอบรมทักษะการใช้ภาษาไทยของยุวมัคคุเทศก์ เพื่อสื่อสารอัตลักษณ์ และส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม อยู่ในระดับมากที่สุด

ผลการศึกษาโดยรวม เพื่อสื่อสารลักษณะเด่นหรืออัตลักษณ์สำคัญของแหล่งท่องเที่ยว ให้แก่พื้นที่และบุคคลทั่วไป ด้วยการสร้างช่องทางการสื่อสารผ่านช่องทางต่างๆ และผ่านสื่อบุคคลเพื่อสร้างความรับรู้ ความเข้าใจและความภาคภูมิใจให้แก่คนในพื้นที่และสังคมภายนอก มีแนวทางหรือรูปแบบการดำเนินการในภาพรวม ดังภาพที่ 1.1 แนวทางการดำเนินการหรือรูปแบบการสื่อสารอัตลักษณ์ในแหล่งท่องเที่ยว

แต่เนื่องด้วยสถานการณ์การแพร่ระบาดของโควิด-19 ในช่วงท้ายของโครงการวิจัย จึงไม่สามารถติดตามผลที่เกิดขึ้นภายหลังการดำเนินงานในแต่ละประเด็นได้อย่างต่อเนื่อง ทั้งเรื่องผลการจัดทำสื่อในการนำเสนอแหล่งท่องเที่ยว การพัฒนาทักษะการใช้ภาษาอังกฤษสำหรับบุคคลในพื้นที่และการอบรมมัคคุเทศก์น้อยในพื้นที่ว่าผลการดำเนินการหลังการอบรมและจัดทำสื่อเพื่อนำเสนอในพื้นที่มีผลเป็นอย่างไร

ภาพที่ 1.1 แนวทางการดำเนินการหรือรูปแบบการสื่อสารอัตลักษณ์ในแหล่งท่องเที่ยว

บทสรุป (Conclusion)

การศึกษาการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวชุมชนด้วยการศึกษาและสื่อสารอัตลักษณ์ของชุมชน กรณีศึกษาวัดบัวโรย อ. บางเสาธง จังหวัดสมุทรปราการ สามารถทำให้ชุมชนซึ่งประกอบด้วยผู้นำและบุคลากรในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ผู้บริหาร ครูและนักเรียนของโรงเรียนในพื้นที่ ผู้นำและชุมชน เกิดการรับรู้และเข้าใจตรงกันถึงลักษณะเด่นหรืออัตลักษณ์ของวัดบัวโรยและพื้นที่โดยรอบ ที่จะพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวของตนเองประกอบด้วยอัตลักษณ์ที่สำคัญๆ ในหลายเรื่อง ทั้งด้านประวัติความเป็นมาของวัดบัวโรยที่เป็นแหล่งท่องเที่ยวสำคัญของพื้นที่ ด้านปูชนียสถานและปูชนียวัตถุที่สำคัญของวัดบัวโรยที่ประกอบด้วยมหาเจดีย์ศรีบัวโรย พิพิธภัณฑสถานซึ่งเป็นสถานที่รวบรวมศิลปวัตถุของวัดและของชุมชน ด้านคุณค่าทางสังคม (Social Significance) ที่จัดทำกิจกรรมที่เป็นประโยชน์ต่อชุมชนและสังคมอย่างต่อเนื่อง รวมถึงด้านสิ่งแวดล้อมที่เป็นธรรมชาติ (Environmental Significance) มีแม่น้ำล้อมรอบและยังคงไว้ซึ่งวิถีชีวิตเกษตรในชนบท มีการ

พัฒนาสื่อในรูปแบบ ไลน์ติดตามจุดสำคัญในวัดบวรโรย การจัดทำสื่อวีดิทัศน์นำเสนอพื้นที่แหล่งท่องเที่ยวผ่านช่องทางออนไลน์ และการอบรมทักษะการใช้ภาษาอังกฤษให้แก่บุคลากรขององค์การบริหารส่วนตำบลและครูของโรงเรียนวัดบวรโรย ส่งผลให้ผู้เข้าอบรมมีความรู้ความเข้าใจในอัตลักษณ์ชุมชนสูงขึ้นกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ.05 รวมถึงการฝึกภาคคุเทศน์น้อยให้แก่เด็กนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ของโรงเรียนวัดบวรโรย เพื่อรับรู้และเข้าใจอัตลักษณ์ของแหล่งท่องเที่ยวและสามารถสื่อสารอัตลักษณ์ที่สำคัญของแหล่งท่องเที่ยววัดบวรโรยได้ มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เข้ารับการอบรมพัฒนาขึ้นหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยทั้ง 2 กลุ่มเป้าหมายมีความพึงพอใจต่อการจัดฝึกอบรมที่ระดับมากที่สุด และสุดท้ายมีการจัดทำเวทียินยอมให้แก่วัดบวรโรยและผู้เกี่ยวข้องและชุมชนได้รับรู้อัตลักษณ์สำคัญของแหล่งท่องเที่ยววัดบวรโรย

ทั้งนี้ การศึกษาอัตลักษณ์ด้านต่างๆ ของวัดบวรโรย สอดคล้องกับแนวคิด อภิญา เพ็ญพสุกุล (2546, น. 16) ที่กล่าวว่า “อัตลักษณ์” หมายถึงคุณลักษณะเฉพาะตัวซึ่งบ่งชี้ลักษณะเฉพาะของบุคคล สังคม ชุมชน หรือประเทศนั้นๆ อาจรวมถึง เชื้อชาติ ภาษา วัฒนธรรมท้องถิ่น และศาสนา ฯลฯ เป็นลักษณะที่ไม่เหมือนกับของคนอื่นๆ โดยที่สังคมแต่ละสังคมย่อมที่จะมีอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมเป็นของตนเอง และ ฉลาดชาย รมิตานนท์ (ม.ป.ป.) ที่กล่าวไว้ว่า อัตลักษณ์นั้นไม่ใช่สิ่งที่เกิดขึ้นลอย ๆ ตามธรรมชาติแต่เป็นสิ่งที่เกิดจากการสร้างของวัฒนธรรมในช่วงเวลาหนึ่ง และวัฒนธรรมก็เป็นสิ่งก่อสร้างทางสังคม (Social construct) มีผลการศึกษาประเด็นที่เกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของวัดที่สอดคล้องกับงานศึกษาของ จุฑาภรณ์ หินขุย และสถาพร มงคลศรีสวัสดิ์ (2557) ที่ระบุว่า วัดมีรูปแบบการปกครองภายในวัด และวัดขาดการมีส่วนร่วมของประชาชนในชุมชน องค์กรเอกชนและหน่วยงานรัฐอื่น ๆ ในการวางแผนการตัดสินใจ และการดำเนินการพัฒนาการจัดการท่องเที่ยวเชิงพุทธแบบมีส่วนร่วมอย่างจริงจังและต่อเนื่องตั้งแต่เริ่มต้น รวมถึงการประชาสัมพันธ์ให้คนทั่วไปได้รู้จักมากขึ้น ซึ่งนับว่าเป็นข้อจำกัดที่พบในการศึกษาวิจัยนี้ด้วยเช่นกัน และส่วนการสื่อสารอัตลักษณ์แหล่งท่องเที่ยว สอดคล้องกับแนวคิดเรื่องการสื่อสารของพิชญาพร ประคองใจ (2558, น. 14-21) ที่กล่าวถึงองค์ประกอบพื้นฐานของการสื่อสารคือ ผู้ส่งสาร (Sender) คือ ผู้เริ่มต้นการสื่อสาร ที่เริ่มต้นสร้างและส่งสารไปยังผู้อื่น ซึ่งตรงกับการวิจัยนี้ที่ต้องสร้างให้บุคคลในพื้นที่แหล่งท่องเที่ยวเข้าใจอัตลักษณ์แหล่งท่องเที่ยวของตนซึ่งเป็นการเริ่มต้นสร้างสารก่อนที่จะสื่อสารออกไป และช่องทางการสื่อสารดังที่พิชญาพร กล่าวคือ การสื่อสารสำหรับคนที่อยู่ห่างไกลกัน มนุษย์ต้องอาศัยช่องทางการสื่อสารหรือสื่อที่มีศักยภาพในการกระจายสาร จึงต้องสร้างและพัฒนาสื่อขึ้นมาเป็นเครื่องมือช่วยให้การติดต่อระหว่างผู้ส่งสารกับผู้รับสารมีความเป็นไปได้ ในการศึกษาครั้งนี้ จึงได้มีการจัดทำสื่อวีดิทัศน์นำเสนออัตลักษณ์ของแหล่งท่องเที่ยวเผยแพร่ผ่านช่องทางออนไลน์

ข้อเสนอแนะ

1. การที่พื้นที่ขาดกลไกความร่วมมือเพื่อดำเนินเรื่องการจัดการแหล่งท่องเที่ยวในพื้นที่ การวิจัยครั้งนี้จึงได้เสนอให้มีการจัดตั้งคณะกรรมการมาจัดการดูแลแหล่งท่องเที่ยวในพื้นที่ เพื่อเป็นกลไกในการดำเนินงานระยะยาว โดยทางเจ้าอาวาสวัดบวรโรย ได้มีข้อเสนอเบื้องต้นว่าคณะกรรมการควรมาจากตัวแทนภาคส่วนต่างๆ ทั้งจาก อบต.บางเสาธง ผอ.โรงเรียนวัดบวรโรย ผู้ใหญ่บ้าน ครูที่เกษียณอายุที่มาช่วยกิจกรรมทางวัดอยู่เป็นประจำ แต่เนื่องด้วยสถานการณ์การแพร่

ระบาดของโควิด-19 ในช่วงท้ายของโครงการวิจัย ทำให้การจัดตั้งหรือคัดเลือกคณะกรรมการไม่สามารถดำเนินการเสร็จได้ทันในช่วงการศึกษาวิจัย

2. ควรประสานการสนับสนุนจากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เพื่อพัฒนาสื่อบุคคลที่เป็นผู้นำชมในพื้นที่ คือ บุคลากร อบต. และครูจากโรงเรียนวัดบัวโรยที่เข้ารับการอบรมพัฒนาทักษะการใช้ภาษาอังกฤษ และนักเรียนวัดบัวโรยที่เข้ารับการอบรมยุวมัคคุเทศก์ ให้มีการดำเนินการฝึกฝนการสื่อสารเพื่อนำเสนอข้อมูลอัตลักษณ์ของแหล่งท่องเที่ยวอย่างต่อเนื่อง เพื่อเพิ่มประสบการณ์และความมั่นใจในการเป็นผู้นำชมเพื่อสื่อสารอัตลักษณ์ในแหล่งท่องเที่ยวได้มากขึ้น

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา. (2558). *ยุทธศาสตร์การท่องเที่ยวไทย พ.ศ. 2558 – 2560*. ค้นคืนจาก https://www.mots.go.th/ewt_dl_link.php?nid=7114 (15 เมษายน 2564).
- ไกรฤกษ์ ปิ่นแก้ว. (2562). *แหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม*. ค้นคืนจาก www.tourism-dan1.blogspot.com (9 พฤษภาคม 2564).
- คณะกรรมการนโยบายการท่องเที่ยวแห่งชาติ. (ม.ป.ป.). *แผนพัฒนาการท่องเที่ยวแห่งชาติ พ.ศ. 2564-2565*. สำนักงานปลัดกระทรวงการท่องเที่ยวและการกีฬา. ค้นคืนจาก <https://nantourism.go.th/newsdetail.php?>
- จุฑาภรณ์ หินซุย และสถาพร มงคลศรีสวัสดิ์. (2557). แนวทางส่งเสริมการท่องเที่ยว เชียงพุด กรณีศึกษาวัดประชาคมวนาราม อำเภอสรีสมเด็จ จังหวัดร้อยเอ็ด. *วารสารวิชาการการท่องเที่ยวไทยนานาชาติ*. 10(1), 50 – 58.
- ฉลาดชาย รมิตานนท์. (ม.ป.ป.). *อัตลักษณ์วัฒนธรรมและการเปลี่ยนแปลง*. เชียงใหม่: มหาวิทยาลัยเชียงใหม่. ค้นคืนจาก https://wsc.soc.cmu.ac.th/womancenter/report_upload/0.21523100-1533827130.pdf.
- ชำนาญ ม่วงทิม. (2541). *คู่มือมัคคุเทศก์*. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- ณัชชา เจริญไชย. (2562). *การรับรู้ของประชาชนในเขตกรุงเทพมหานครต่อพระราชบัญญัติ ภาษีที่ดินและสิ่งปลูกสร้าง พ.ศ. 2562*. ค้นคืนจาก <https://mmm.ru.ac.th/MMM/IS/mmm24-2/6014133103.pdf>.
- เทิดชาย ช่วยบำรุง (2552). *บทบาทขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นกับการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน บนฐานแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง*. วิทยาลัยพัฒนาการปกครองท้องถิ่น สถาบันพระปกเกล้า: สำนักพิมพ์คณะรัฐมนตรีและราชกิจจานุเบกษา.
- นรินทร์ชัย พัฒนพงศา. (2547). *การมีส่วนร่วม หลักการพื้นฐาน เทคนิค และกรณีตัวอย่าง*. (พิมพ์ครั้งที่ 2). เชียงใหม่: สิริลักษณ์การพิมพ์.
- นริศรา เกตุวัลล์. (2563). *การพัฒนาทักษะการสื่อสารภาษาไทยของยุวมัคคุเทศก์ เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม : กรณีศึกษาโรงเรียนวัดบัวโรย*. สมุทรปราการ: มหาวิทยาลัยหัวเฉียวเฉลิมพระเกียรติ.

- บรรจบ ปิยามาตย์. (2563). *แนวทางการพัฒนาทักษะการใช้ภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสารอัตลักษณ์และส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม : กรณีศึกษา วัดบวร อำเภอบางเสาธง จังหวัดสมุทรปราการ*. สมุทรปราการ: มหาวิทยาลัยหัวเฉียวเฉลิมพระเกียรติ.
- พจนา สอนศรี. (2546). *คู่มือการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน*. กรุงเทพมหานคร: โครงการท่องเที่ยวเพื่อชีวิตและธรรมชาติ.
- พระมหาวิโรจน์ ญาณวีโร. (2559). ภาษาอังกฤษเพื่อการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม (English for Cultural Tour). *วารสารสถาบันวิจัยญาณสังวร*. 7(2), 290.
- พันธุ์วี ณ ลำพูน, วริยา ภัทรภิญโญพงศ์, อัญชลี สมใจ และ สรिता ศรีสุวรรณ. (2563). *การศึกษาอัตลักษณ์และการสื่อสารเพื่อการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม กรณีศึกษาวัดบวร*. สมุทรปราการ: มหาวิทยาลัยหัวเฉียวเฉลิมพระเกียรติ.
- พิชญาพร ประครองใจ. (2558). *หลักนิเทศศาสตร์*. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- วรรณดี สุทธิธารกร. (2556). *การวิจัยเชิงปฏิบัติการ: การวิจัยเพื่อเสริมภาพและการสร้างสรรค์*. กรุงเทพมหานคร: สยามปริทัศน์.
- สุวิมล ว่องวานิช. (2555). *การวิจัยปฏิบัติการในชั้นเรียน*. (พิมพ์ครั้งที่ 16). กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- อภิญา เพ็ญฟูสกุล (2546). *อัตลักษณ์*. กรุงเทพมหานคร: คณะกรรมการสภาวิจัยแห่งชาติ สาขาสังคมวิทยา สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ.
- อาทิตย์ บุตดาตวง. (2554). *ความสามารถในการนำทุนทางสังคมออกมาใช้ของชุมชนบ้านบางไพร*. อำเภอบางคนทีจังหวัดสมุทรสงคราม. กรุงเทพมหานคร: สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.
- Bygate, M. O. (2005). Second language abilities as expertise. In K.Johnson (ed.) *Expertise in second Language teaching*, London, Palgrave, pp.33-34.